

TRANSPARENCY INTERNATIONAL DENMARK

TRANSPARENCY INTERNATIONAL - DANMARK

ÅRSBERETNING

ORDINÆRE GENERALFORSAMLING MARTS 2004

Årets korruptionsindeks bragte ikke de store overraskelser, bortset fra et betydeligt større antal lande, som indgik i indekset. Danmark kom igen ud i den renskurede ende – på en delt tredjeplads med New Zealand, kun overgået af Finland og Island. På resten af top ti finder vi de øvrige nordeuropæiske lande – og Singapore. Og helt i bunden genfindes Bangladesh som verdens mest korrupte samfund efterfulgt af andre klassikere som Nigeria og Haiti. I det hele taget synes udviklingslandene generelt at have markante korruptionsproblemer. Og det bider sig selv i halen, fordi korruption anses for en af de største forhindringer for økonomisk udvikling og demokrati.

2003 var også det år, hvor en række af verdens førende jurister i kampen mod økonomisk kriminalitet gik sammen med bl.a. Transparency International om en appel (Paris-appellen), som opfordrer verdens regeringer til at bekæmpe den korruption, der skaber mistillid til det politiske system. I Italien kan Silvio Berlusconi ikke røres af retsvæsenet, selvom han er under mistanke om korruption. Jacques Chirac i Frankrig kan heller ikke røres af retsvæsenet, selvom han er under mistanke om korruption. Denne særegne beskyttelse af den politiske elite undergraver tilliden til demokratiet, og derfor sigter Paris-appellen mod, at blot mistanken om korrupt embedsførelse bør være nok til at ophæve den immunitet, som politikere, diplomater og sågar dommere i mange lande kan nyde godt af.

Konkurrencen for de danske virksomheder bliver hård, når EU-udvidelsen kommer (maj 2004). Fristelsen til at hoppe med på korruptionsvognen kan blive stor, fordi korruption er et velkendt fænomen i de fleste af de nye lande. I det ”gamle” EU 15 anses først og fremmest Grækenland og til dels også Italien for fortsat at være meget korrupt, men i det nye udvidede EU bliver der 7 lande med en rating under 5. I en netop offentliggjort rapport fra Europa-parlamentet konstateres det, at der i Letland fortsat er et ” - *persistent high level of corruption which continues to tarnish the country's international image*” og at man byder regeringens anti-korruptionsstrategi særdeles velkommen. Det ser dog lidt bedre ud i Litauen men ”*the fight against corruption should continue to receive high priority*”. For Ungarns vedkommende finder rapporten en generelt forbedret udvikling, idet lovgivningen mod organiseret kriminalitet er strammet op, og der er etableret reelle anti-korruptionsprogrammer, selvom der fortsat henvises til ”.. *the seriousness of corruption leading to misappropriation of public funds* ..” Forholdene i Polen vurderes mere nedslående, idet det bekymrende må konstateres ”.. *that corruption is continuing to*

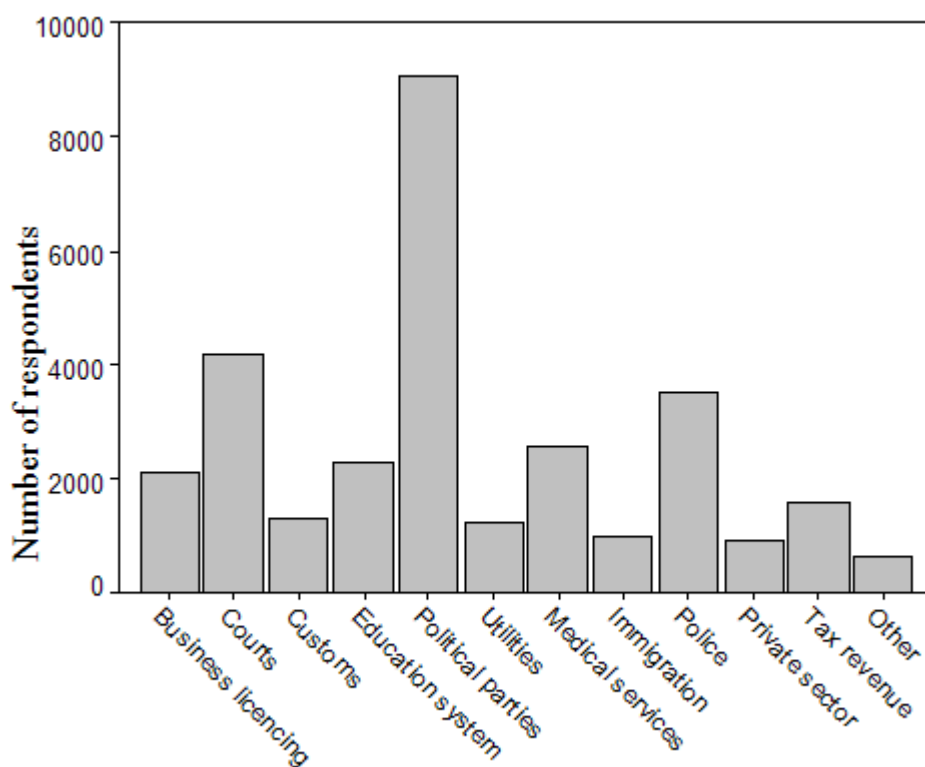
damage the various spheres of economic and political activity... undermining the prestige of the political community and leading to considerable social malaise... and measures to combat corruption must be pursued resolutely.” Slovakiet synes at være på rette spor, men evalueringen anbefaler, at man fortsat retter fokus på anti-korrupsionsprogrammer. Med hensyn til Rumænien og Bulgarien anbefaler rapporten ligeledes betydelige tiltag for at komme en udbredt korruption til livs i alle sektorer og på alle niveauer, inklusive det politiske establishment.

Tendensen til at fortynde ansvarligheden – og dermed løbe fra ansvaret - i den offentlige sektor er jævnlige blevet kommenteret i danske medier med henvisning til flere skandalesager herhjemme og i udlandet. På trods af Danmarks fine placering i flere år på TI-indekset, ser det alligevel ud til, at den danske befolkning bekymrer sig over et tiltagende uigennemskueligt samfund, der er cementeret op omkring elitære netværk og magtfulde interesseorganisationer

Transparency International og Gallup International (Figur 1) offentliggjorde i 2003 en meningsmåling, der blev foretaget blandt 41.000 deltagere – heriblandt også danskere – og hvor der bl.a. blev spurgt, hvor i deres respektive samfund de først og fremmest ville sætte ind, hvis de fik mulighed for at trylle korrupsionen væk. Det mest markante svar fra undersøgelsen var, at tre ud af ti personer fandt det *politiske system* mest muggent.

Også herhjemme viste det sig, at tilliden til det politiske system var påfaldende lav og Galluptallene svarede i procent til gennemsnittet for alle landene, idet lidt flere end hver tredje dansker (36,1%) opfattede det politiske miljø som korrupt, mens en anden stor gruppe på 16,3% fandt, at domstolene burde kikkedes efter i sømmene. Hver tiende dansker opfattede primært korruption i sundhedsvæsenet som et problem. (Figur 1)

Figur 1

Når korruption i det politiske forum kun sjældent kan dokumenteres herhjemme, er det overraskende, at et så stort antal danskere ikke har mere tillid til det politiske establishment. At tilliden i befolkningen er så tvivlsom, kan måske skyldes tesen om, at magt korrupperer. Meningsmålingen gav til gengæld det danske erhvervsliv en langt bedre vurdering og afspejler muligvis målsætningerne for fremtidens bæredygtige virksomheder. Konkurrenseevne og social ansvarlighed har deres helt egen synergi, og *triple bottom line* eller den tredobbelte bundlinie er en begrebsmæssig og sproglig nyskabelse, der beskriver det hastigt udviklende bredere partnerskab mellem samfund og de mest progressive virksomheder, hvor bløde værdier som et godt miljømæssigt og etisk regnskab hører med i den overordnede økonomiske strategi.

Der er i Danmark klare regler for såvel den offentlige som private økonomiske støtte til politiske partier, og større donerede private beløb skal offentliggøres. Det økonomiske samspil mellem de politiske partier og arbejdsmarkedets hovedorganisationer skønnes dog fortsat utilstrækkeligt belyst. Selve den politiske proces er kompliceret og rummer måske et potentiale for den almindelige befolknings opfattelse af embedsmænds og politikeres arrogance og magtmisbrug. Krydsfeltet mellem offentligt ansatte dommere og læger og den private sektor giver sandsynligvis også stof til eftertanke. Offentlige, skandaleramte myndigheders selvevaluering efter kritisk presseomtale fremmer heller ikke gennemskuelligheden.

Et konkret etisk regnskab i den politiske sfære er paradoksalt nok langt mere utopisk, og selv i et relativt anstændigt demokrati udgør troværdighed tilsyneladende et mindre væsentligt udgangspunkt, når det kommer til kampen om magt og indflydelse. Den politiske proces kan naturligvis være kompliceret og rummer derfor et potentiale for den almindelige borgers opfattelse af topembedsmænds og politikeres arrogance og

magtmisbrug. Mistillid til beslutningstagerne kan skyldes en manglende åbenhed i processen og måske endda en manglende offentlig indsigt i, hvordan man egentlig udøver en kvalitetssikring af selve det politiske arbejde på de forskellige niveauer. En rimelig løsning for såvel politikere som borgere kan være en fornuftig og systematisk reformering af den politiske dialog gennem flere offentlige høringer. Høringer er et vigtigt undersøgelsesredskab, hvor alle – repræsentanter fra den private og offentlige sektor, folketingsmedlemmer og kommunalpolitikere, eksperter og almindelige medborgere – kan få mulighed for at stille op foran kommissionen og give deres mening til kende hvad angår fordele og ulemper ved et givent (lov)forslag. Offentlige høringer er et væsentligt skridt hen mod en bedre gennemsikring og udgør sandsynligvis også en kvalitetssikring af det politiske arbejde, og vil dermed bidrage til, at mistillid til de folkevalgte arbejde i det mindste ikke skyldes kommunikations- og informationssvigt, som jo er det arketyperiske afsæt for korrumpere ideer og handlinger.

Selvom Danmark har en velfungerende offentlig forvaltning og selvom den politiske og administrative ledelse og de ansatte i offentlige myndigheder generelt arbejder effektivt og sagligt, er der inden for de sidste år opstået kritisable forhold, hvor politisk valgte og administrative ledere har misbrugt deres offentlige hverv, og hvor der er opstået forskellige former for uredelighed. Hverken et kontrol- eller tilsynssystem har kunnet forhindre, at sagerne opstod. Heller ikke offentligt ansattes pligt til at sige fra over for ulovligheder eller deres ret til at fremkomme med kritiske tilkendegivelser i offentligheden inden for deres eget arbejdsområde har kunnet dæmme op for sagerne.

Det kan derfor tolkes som en vis dekadence i de samfund, hvor borgernes kontrol og retssikkerhed bliver sat ud af drift gennem den administrative ledelses magtdemonstration og meningstyranni, et tydeligt skift fra tolerancen i oplysningstiden. Det er jo et demokratisk paradoks at forhindre folk i at ytre sig. I sin yderste konsekvens kan vi på sigt risikere at udvikle et relativt oplysningsamfund bestående af jubelidioter, som for længst er frakendt informationens og kommunikationens grundlæggende demokratiske forudsætninger – et steriliseret samfund af Orwell'ske dimensioner med Newspeak, hvor der med sandhed menes løgn, hvor uvidenhed er lig med styrke og hvor fred skal opfattes som krig. Og det er i denne triste fase, at man med et godt dansk udtryk kan sige: Sidste mand lukker og slukker - for oplysningen. Derfor er blot den mindste begrænsning af friheden til at ytre sig et begyndende symptom på en samfundsmodells svigtende helbred.

Europæerne har siden middelalderen gennemgået en civilisationsproces, hvor de i takt med statsdannelserne har opbygget en stærk loyalitet til statsadministrationen og samtidigt udviklet en stadig stærkere selvkontrol. Ytringsfrihed er et fundamentalt element i de klassiske menneskerettigheder, og idehistorisk er den et barn af den europæiske oplysningstid og dennes krav om tolerance. Ytringsfriheden er normalt naturligt begrænset og afbalanceret af hensyn til andre personers privatliv eller ære. Det afgørende er derfor ikke, *at* ytringsfriheden har sine grænser, men derimod hvilke *typer* af begrænsninger, der er lagt på det at ytre sig.

Pressefriheden er ytringsfrihed i medierne og er således retten til at kunne bringe meddelelser eller opinionsyttringer til offentligheden. Denne ret er fastslået i Grundloven samt i FN's Menneskerettighedserklæring. Formålet er at sikre borgernes ret til frit at give og modtage informationer og deltage i debatten om offentlige anliggender. Den danske Grundlovs § 77 gør enhver berettiget til i skrift og tale at offentliggøre sine tanker – dog under ansvar over for domstolene. Bestemmelsen forbyder endvidere censur af enhver art. Men man bør huske på, at fraværet af censur kun sikrer en formel

ytringsfrihed. Hvis kontroversielle ytringer og offentlige meningstilkendegivelser, der er uønskede af magthaverne, efterfølgende straffes alene fordi de er uønskede, så findes der ingen reel ytringsfrihed.

Derfor blev 2003 også det år, hvor TI-Danmark for alvor fandt det nødvendigt at gå aktivt ind og fokusere på ytringsfriheden og iværksætte en whistleblower kampagne for at gøre opmærksom på problemet. Selvom der er mulighed for at gå til medierne med delikate oplysninger om uredelighed, oplever langt de fleste ansatte, at det er en grænseoverskridende handling. Herhjemme gav TI-DK's aktivitet et godt udgangspunkt for et beslutningsforslag, som blev fremsat af SF, hvor Folketing og regering opfordres til at lovgive om en meddelelse for offentligt ansatte i tilfælde af uredelighed i den offentlige forvaltning og åbenbart misbrug af offentlige midler. Lovforslaget forventes færdigbehandlet inden Folketingets sommerferie. Det Radikale Venstre har udtrykt en vis sympati for forslaget, men dets politiske skæbne er for øjeblikket (Marts-April 2004) usikker.